

Altın Bankacılığında Bölgesel Performans Farklılıkları: Türkiye’de Yerli Özel Bankalar Üzerine VIKOR Tabanlı Bir Analiz

Zekiye ÖRTLEK¹

Öz

Makale Türü	Bu çalışma, 2019-2024 döneminde Türkiye’nin 26 ilinde, NUTS-2 sınıflamasına karşılık gelen TR10, TR22, TR31, TR41, TR42, TR51, TR52, TR61, TR62 ve TR63 bölgeleri kapsamında faaliyet gösteren yerli özel bankaların altın piyasası performansını, altın kredileri ve altın mevduatı verileri temelinde analiz etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, değerlendirme kriterlerinin ağırlıklandırılmasında Eşit Ağırlıklandırma yöntemi uygulanmıştır. Yerli özel bankaların altın piyasasındaki performanslarının karşılaştırılması amacıyla Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV) yöntemlerinden VIKOR tercih edilmiştir. VIKOR yönteminin seçilme nedeni, birden çok ve birbirini etkileyen kriteri eş zamanlı olarak değerlendirebilmesi ve alternatifler arasında uzlaşmacı, ideal çözüme yakın bir sıralama sunabilmesidir. Elde edilen bulgular, özel bankaların altın performansının yıllar içinde iller arasında farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. 2019 yılında altın performansı açısından en iyi performans gösteren iller İzmir, Adana ve Kocaeli iken, en düşük performansı gösteren iller Konya, Isparta ve Karaman olmuştur. 2024 yılına gelindiğinde ise, altın performansı en yüksek iller İzmir, Ankara ve Mersin olarak belirlenirken, Bilecik, Burdur ve Karaman illerinin en düşük performans grubunda yer aldığı tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular, yerli özel bankaların altın piyasası faaliyetlerinin bölgesel ekonomik yapı, finansal derinlik ve bankacılık altyapısı ile yakından ilişkili olduğunu göstermektedir.
Başvuru Tarihi	01.01.2026
Kabul Tarihi	20.03.2026
DOI	10.53306/klujfeas.1853866
Erişim ve Lisans	

Bu çalışma, 2019-2024 döneminde Türkiye’nin 26 ilinde, NUTS-2 sınıflamasına karşılık gelen TR10, TR22, TR31, TR41, TR42, TR51, TR52, TR61, TR62 ve TR63 bölgeleri kapsamında faaliyet gösteren yerli özel bankaların altın piyasası performansını, altın kredileri ve altın mevduatı verileri temelinde analiz etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, değerlendirme kriterlerinin ağırlıklandırılmasında Eşit Ağırlıklandırma yöntemi uygulanmıştır. Yerli özel bankaların altın piyasasındaki performanslarının karşılaştırılması amacıyla Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV) yöntemlerinden VIKOR tercih edilmiştir. VIKOR yönteminin seçilme nedeni, birden çok ve birbirini etkileyen kriteri eş zamanlı olarak değerlendirebilmesi ve alternatifler arasında uzlaşmacı, ideal çözüme yakın bir sıralama sunabilmesidir. Elde edilen bulgular, özel bankaların altın performansının yıllar içinde iller arasında farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. 2019 yılında altın performansı açısından en iyi performans gösteren iller İzmir, Adana ve Kocaeli iken, en düşük performansı gösteren iller Konya, Isparta ve Karaman olmuştur. 2024 yılına gelindiğinde ise, altın performansı en yüksek iller İzmir, Ankara ve Mersin olarak belirlenirken, Bilecik, Burdur ve Karaman illerinin en düşük performans grubunda yer aldığı tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular, yerli özel bankaların altın piyasası faaliyetlerinin bölgesel ekonomik yapı, finansal derinlik ve bankacılık altyapısı ile yakından ilişkili olduğunu göstermektedir.

olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Altın Piyasası Performansı, Yerli Özel Bankalar, Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV), VIKOR Yöntemi, NUTS

Atıf: Örtlek, Z. (2026). Altın bankacılığında bölgesel performans farklılıkları: Türkiye’de yerli özel bankalar üzerine VIKOR tabanlı bir analiz. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(1), 60-83. <https://doi.org/10.53306/klujfeas.1853866>

Bilgilendirme: Bu çalışma “Araştırma ve Yayın Etiği” değerlerine uygun olarak hazırlanmıştır. Çalışmanın tüm sorumluluğu yazar(lar)a aittir. Çalışmaya ait araştırma ve yayın etiği beyanlarına son sayfada yer verilmiştir.

¹ Öğr. Gör. Dr., Aksaray Üniversitesi, Eski Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, zekiyeortlek@aksaray.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0547-3782

Regional Performance Differences in Gold Banking: A VIKOR-Based Analysis of Domestic Private Banks in Türkiye

Zekiye ÖRTLEK²

Abstract

This study examines the gold market performance, gold loans, and gold-backed loans of domestic private banks operating in the TR10, TR22, TR31, TR41, TR42, TR51, TR52, TR61, TR62, and TR63 regions. In this study, the Equal Weighting method was employed to weight the evaluation criteria. To comparatively assess the performance of domestic private banks in the gold market, VIKOR, a Multi-Criteria Decision Making (MCDM) method, was selected. The VIKOR method was chosen due to its ability to simultaneously evaluate multiple and interacting criteria and to provide a compromise ranking among alternatives based on proximity to the ideal solution. The findings reveal that the gold performance of private banks varies across provinces over the years. In 2019, the provinces with the highest gold performance were İzmir, Adana, and Kocaeli, while the lowest performing provinces were Konya, Isparta, and Karaman. By 2024, the provinces exhibiting the highest gold performance were İzmir, Ankara, and Mersin, while Bilecik, Burdur, and Karaman were identified as belonging to the lowest performance group. The findings indicate that the gold market activities of domestic private banks are closely related to the regional economic structure, financial depth, and banking infrastructure.

Article Type

Research Article

Application Date

2026.01.01

Acceptance Date

2026.03.20

DOI

10.53306/klujfeas.1853866

Access and License

Keywords: Gold Market Performance, Domestic Private Banks, Multi-Criteria Decision Making (MCDM), VIKOR Method, NUTS

Citation: Örtlek, Z. (2026). Regional performance differences in gold banking: A VIKOR-based analysis of domestic private banks in Türkiye. *Kırklareli University Journal of the Faculty of Economics and Administrative Sciences*, 15(1), 60-83. <https://doi.org/10.53306/klujfeas.1853866>

Statement: This study was prepared in accordance with the values of "Research and Publication Ethics". All responsibility for the study belongs to the author(s). The statements of research and publication ethics of the study are given on the last page.

² Lecturer Dr., Aksaray University, Eskil Vocational School, Department of Management and Organization, zekiyeortlek@aksaray.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0547-3782

Giriş

Uluslararası arenadaki jeopolitik gerilimler, enerji kaynakları rekabeti ve merkez bankalarının altına yönelimi, altına olan talebi artırmaktadır (Immanuel ve Lazar, 2022; Sahoo vd., 2026). Tarihsel süreçte değer saklama ve ödeme aracı olan altın, modern finans sisteminde yatırım aracı, merkez bankası rezervi ve bankalar için stratejik bir kalem olma özelliğini sürdürmektedir. Özellikle küresel belirsizlik dönemlerinde altın bankacılığı faaliyetleri, ekonomik istikrar ve finansal derinleşme açısından önem kazanmaktadır. Altın bankacılığı, bankaların sunduğu altına dayalı ürün ve hizmetlerdir (Terzi ve Taşdemir, 2021; Rodoplu ve Elitaş, 2018; Nural ve Bulut, 2024). Türkiye gibi altın tasarruf geleneği olan ülkelerde altın, bankacılık ve para politikası için de önemli bir unsurdur.

Literatürde altın piyasası genel olarak altın fiyatları, getirileri ve merkez bankası politikaları ekseninde incelenmektedir. Türkiye’de ise altına dayalı yatırım araçları ve makroekonomik faktörler öne çıkmaktadır. Ancak, yerli özel bankaların iller bazındaki altın performansı, çok boyutlu göstergelerle ve ÇKKV yöntemleriyle değerlendiren çalışmalar sınırlıdır. Bu çalışma, bu eksikliği gidermeyi amaçlayarak, 2019-2024 döneminde 26 ildeki yerli özel bankaların altın kredileri ve mevduatlarını VIKOR yöntemiyle analiz etmektedir.

İller, NUTS-2 sınıflandırmasına göre seçilmiş olup, bu seçim metodolojik bir gereklilikten kaynaklanmaktadır. Çalışma dönemi, altının güvenli liman özelliğinin arttığı bir zaman dilimini temsil etmektedir ve bu durum, altın bankacılığı performansının kriz koşulları altında nasıl şekillendiğini ortaya koymaktadır.

Bu çalışma literatüre üç açıdan katkı sağlamaktadır: mekansal analiz perspektifi, çok boyutlu performans ölçümü ve VIKOR yöntemiyle sağlanan özgün katkı. Böylece, altın bankacılığının bölgesel etkileri ortaya konularak, literatüre ve politika yapıcılara yol gösterici sonuçlar sunulması hedeflenmektedir.

1. Literatür

Altın, tarihsel süreçte ekonomik sistemin temel unsuru olmuş ve finansal belirsizlik dönemlerinde önemi artmıştır. Literatürde altın fiyatları, talebi, rezervleri ve bankaların mevduatları üzerine birçok çalışma bulunmaktadır; ancak bunlar genellikle makroekonomik düzeydedir. Bölgesel düzeyde ve ÇKKV yaklaşımlarıyla yapılan çalışmalar ise sınırlıdır. Bu bağlamda literatür, altın piyasasının bankacılık sistemi içindeki rolünü farklı açılardan incelerken, iller bazındaki performans değerlendirmelerine yönelik bir boşluk barındırmaktadır. Tablo 1’de yerli özel bankaların altın piyasası ile ilişkisine yönelik literatür özetlenmektedir.

Tablo 1. Bankaların Altın Piyasası İle İlişkisi

Yazar	Ülke	Dönem	Yöntem	Sonuç
Ugolini (2013)	Londra altın piyasası	1889 - 1910	Ampirik Çalışma	Altın akımlarını teşvik ederek uluslararası uyum maliyetlerini düşürmüştür.
Pirgaip (2016)	Türkiye		Karşılaştırmalı Performans Analizi	Türkiye’de altın yatırımında strateji, konjoktüre ve vadeye göre değişmektedir.

Kristoufek ve Vosvrda (2016)	142 para biriminin ait olduğu ülkeler	2011-2014	Etkinlik Endeksi	Altın, majör para birimlerinde spekülâtif bir varlık gibi davranmaktadır. Minör para birimleri, altın fiyatları açısından daha istikrarlı ve etkin bir yapı sunmaktadır.
Gopalakrishnan ve Mohapatra (2018)	50 gelişmekte olan ve yükselen piyasa ekonomileri	1999-2015	Sistem GMM	Altın, uluslararası parasal sistemde resmî rezerv aracı olarak yeniden güç kazanmaktadır.
Kaplan (2020)	Türkiye	2010-2019	ADF ve Phillips-Perron birim kök testleri	Altın fiyatı standart sapması, Sermaye Yeterlilik Rasyosu değişimi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etki göstermemektedir. Bankaların bilanço yapısında altının sınırlı paya sahip olması bu sonucu açıklamaktadır.
Öztunç ve Orhan (2021)	G7 ülkeleri	1990-2017	Panel Veri Analizi	Merkez bankalarının altın rezervleri, özellikle küresel belirsizlik ve kriz dönemlerinde artmaktadır.
Başar ve Saraç (2021)	Dünya Altın Madenciliği İlk 20 Ülke	2000-2020	Literatür İncelemesi	Altın, modern finansal sistemde yalnızca geçmişin bir kalıntısı değil; küresel belirsizlik ortamında stratejik bir güvenli liman varlığı olmaktadır.
Halisdemir Güzel ve Kaplan (2024)	Türkiye	2009-2020	Panel Veri Analizi	Özel bankalarda kârlılık daha çok banka içi (mikro) faktörlere dayanmaktadır.
Deniz ve Bilgin (2024)	Türkiye	2010-2022	Panel Veri Analizi	Bankalardaki altın mevduatındaki artış, yatırımcıların altın mevduatı ile TL mevduat arasında tercih davranışından doğrudan etkilenmektedir.
Toudas vd. (2024)		2018-2023	Zaman Serisi Analizi	Bitcoin'in fiyat hareketleri altın ile daha güçlü ilişkili olduğu sonucuna varılmaktadır.

Kılıçarslan (2025)	Türkiye	2019-2025	Çok Kriterli Karar Verme Yöntemi	Katılım bankacılığı sektöründe altın ürünlerinin performansı iller arasında belirgin biçimde farklılaşmaktadır.

Tablo 1’den de görüleceği üzere literatür genel olarak altın piyasasını tarihsel, makroekonomik ve finansal istikrar boyutlarıyla ele almaktadır (Ugolini, 2013; Gopalakrishnan ve Mohapatra, 2018; Öztunç ve Orhan, 2021; Başar ve Saraç, 2021). Türkiye özelindeki çalışmalar ise ağırlıklı olarak altına dayalı yatırım araçlarının performansı (Pirgaip, 2016), altın mevduatlarını etkileyen makroekonomik faktörler (Deniz & Bilgin, 2024) ve bankacılık sektöründe kârlılığı belirleyen mikro ve makro unsurlar (Kaplan, 2020; Halisdemir Güzel ve Kaplan, 2024) üzerine yoğunlaşmaktadır. Ancak, bu çalışmaların çoğu ulusal düzeyde, tek boyutlu göstergelerle sınırlı kalmaktadır. ÇKKV kullanan az sayıda çalışma ise genellikle katılım bankacılığına (Güzel ve Kaplan, 2024; Kılıçarslan, 2025) odaklanmaktadır. Bu çalışma, literatürdeki bu eksiklikleri gidererek, Türkiye’deki yerli özel bankaların altın piyasası performansını 26 il düzeyinde, altın kredi ve mevduat göstergelerini birlikte ele alarak ve VIKOR yöntemiyle analiz etmektedir. Böylece, altın piyasasının bölgesel yansımaları ortaya konmakta ve literatürdeki mekansal ve yöntemsel boşluğa katkı sağlanmaktadır.

2. Veri

Çalışmada kullanılan veriler, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu’nun (BDDK) FinTürk-Coğrafi Dağılım veri setinden temin edilmiştir. Analiz, 2019/12-2024/12 dönemini kapsayan yıllık veriler çerçevesinde, Türkiye’nin 26 ilinde faaliyet gösteren yerli özel bankaların altın kredi ve altın mevduat göstergeleri esas alınarak yürütülmektedir. Altın kredileri, ilgili ilde yerli özel bankalar tarafından kullanılan altın cinsinden kredilerinin toplamını ortaya koyarken gerçek ve tüzel kişi altın mevduatı ise bankalarda tutulan altın hesaplarının ilgili hesap türüne göre toplam tutarını ifade etmektedir. Toplam altın mevduatı göstergesi, gerçek ve tüzel kişi altın mevduatlarının toplamı olarak hesaplanmıştır. Bu göstergelerden elde edilen oranlar, bankaların iller düzeyindeki altın performanslarının karşılaştırmalı biçimde değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır.

Veri setinin kapsamının genişliği nedeniyle, örnekleme amacıyla 2024 dönemine ait seçilmiş bulgular sunulmuştur. Bununla birlikte, yerli özel bankaların altın kredileri, altın mevduatı (gerçek kişi, tüzel kişi) ve toplam altın mevduatı göstergeleri, il düzeyinde mutlak değerler olarak ele alındığında, il nüfusu, ekonomik büyüklük veya bankacılık hacmi gibi faktörlerden doğrudan etkilenmekte ve yanıltıcı karşılaştırmalara yol açabilmektedir. Örneğin, İstanbul’daki bir bankanın altın kredisi hacminin Eskişehir’deki bir bankadan çok daha yüksek olması kaçınılmazdır. Bu durum, illerin ekonomik büyüklükleri arasındaki farktan kaynaklanmaktadır ve doğrudan bir karşılaştırma yapmayı imkansız hale getirmektedir. Bu sorunu aşmak için, her bir ildeki yerli özel banka verileri, aynı ildeki tüm bankaların (sektör toplamı) ilgili kalemine oranlanmıştır. Örneğin, her bir il için, yerli özel bankaların altın kredisi, o ildeki tüm bankaların altın kredisine bölünerek bir oran elde edilmiştir. Bu oran, yerli özel bankaların ildeki toplam altın kredisi pazarındaki payını temsil etmektedir. Böylece elde edilen oran (yerli özel bankaların il bazındaki piyasa payı), 0-1 aralığında değer almakta ve illerin büyüklük farklılıklarını arındırarak gerçek anlamda karşılaştırma yapma imkânı sunmaktadır. Bu oranlama işlemi, verileri 0-1 aralığına taşımakla birlikte, geleneksel bir normalizasyon tekniği (örneğin Min-Max veya Z-Skor standardizasyonu) olmamaktadır. Amaç, verinin dağılımını değiştirmek yerine farklı ölçeklerdeki illeri

karşılaştırılabilir hale getirmektedir. Bu bağlamda çalışmada elde edilen veriler, Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV) yöntemlerinden VIKOR kullanılarak analiz edilmiştir.

Tablo 2’de yerli özel bankaların 2024 yılına ait 12 aylık verileri gösterilmektedir.

Tablo 2. Yerli Özel Bankaların 2024 Yılı 12 Aylık Verileri

Sıra	Şehir	Altın Kredileri	Altın Mevduatı- Gerçek Kişi	Altın Mevduatı- Tüzel Kişi	Toplam Altın Mevduatı
1	Adana	0.9833	0.3703	0.2824	0.3654
2	Ankara	0.7948	0.3411	0.5345	0.3795
3	Antalya	0.8181	0.3261	0.3645	0.3279
4	Aydın	0.9395	0.2958	0.2835	0.2954
5	Balıkesir	0.9099	0.2985	0.3146	0.2991
6	Bilecik	0	0.2658	0.1824	0.2633
7	Bolu	0.4964	0.2187	0.1168	0.2158
8	Burdur	0	0.2452	0.1748	0.2426
9	Bursa	0.9954	0.3108	0.2930	0.3098
10	Çanakkale	0.6839	0.3281	0.2776	0.3267
11	Denizli	0.7570	0.2773	0.4217	0.2854
12	Düzce	0	0.2521	0.2551	0.2522
13	Eskişehir	0.4319	0.3042	0.5027	0.3108
14	Hatay	1	0.2791	0.1488	0.2729
15	Isparta	0.5793	0.2028	0.2060	0.2028
16	İstanbul	0.6869	0.3397	0.2171	0.3294
17	İzmir	0.9785	0.4087	0.4807	0.4120
18	Kahramanmaraş	0.7487	0.2097	0.1121	0.2029
19	Karaman	0	0	0	0
20	Kocaeli	0.9571	0.3460	0.2140	0.3411
21	Konya	0.8752	0.2097	0.2036	0.2094
22	Mersin	1	0.3352	0.3694	0.3365
23	Muğla	0.8490	0.3754	0.2164	0.3676
24	Osmaniye	1	0.2455	0.1658	0.2417

25	Sakarya	1	0.2764	0.2503	0.2752
26	Yalova	1	0.2986	0.2449	0.2968

(Fin Türk, 2025)

Tablo 3’te özel yerli bankaların altın performansını ölçmede kullanılan kriterler gösterilmektedir.

Tablo 3. Özel Yerli Bankaların Altın Performansını Ölçmede Kullanılan Kriterler

Kriter	Yön
Altın Kredileri	Maksimum
Altın Mevduatı-Gerçek Kişi	Maksimum
Altın Mevduatı-Tüzel Kişi	Minimum
Toplam Altın Mevduatı	Maksimum

Tablo 4’te Türkiye İstatistik Kurumu tarafından derlenen Düzey 2 bölgelerinin iller bazında ayrımı gösterilmektedir.

Tablo 4. Düzey 2 Bölgeleri

Bölge	Düzey	İl
Düzey 2	TR10	İstanbul
Düzey 2	TR22	Balıkesir, Çanakkale
Düzey 2	TR31	İzmir
Düzey 2	TR41	Bursa, Eskişehir, Bilecik
Düzey 2	TR42	Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova
Düzey 2	TR51	Ankara
Düzey 2	TR52	Konya, Karaman
Düzey 2	TR61	Antalya, Isparta, Burdur
Düzey 2	TR62	Adana, Mersin
Düzey 2	TR63	Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye

(TÜİK, 2025)

3. Yöntem

Bu çalışmada, Türkiye'nin 26 ilinde faaliyet gösteren yerli özel bankaların altın piyasası performanslarını değerlendirmek amacıyla ÇKKV yaklaşımı tercih edilmiştir. ÇKKV yöntemlerinden VIKOR yönteminin tercih edilme nedeni ise alternatifler arasında uzlaşık çözüm üretme kapasitesinin yüksek olması ve kriterler arasındaki çatışmayı dikkate alarak dengeleyici bir sıralama sunmasıdır. Altın kredileri ile altın mevduat göstergeleri arasında potansiyel yön çatışmaları bulunması nedeniyle VIKOR yöntemi uygun görülmüştür. Analiz sürecinde, öncelikle altın performansını ölçmede kullanılan kriterlerin ağırlıkları belirlenmiş, ardından alternatiflerin göreceli performansları VIKOR yöntemi aracılığıyla sıralanmıştır. Bu doğrultuda yöntem bölümü, kriterlerin önem derecelerinin belirlenmesini ele alan Eşit Ağırlıklandırma yöntemi ile uzlaşık çözüme dayalı sıralama sunan VIKOR yöntemi olmak üzere iki alt başlık altında açıklanmaktadır.

3.1. Eşit Ağırlıklandırma Yöntemi

En temel kriter ağırlıklandırma yaklaşımlarından biri olan eşit ağırlık yöntemi, tüm kriterlerin karar verici açısından aynı öneme sahip olduğu varsayımına dayanmaktadır. Bu yöntem, kriterler arasında farklı bir önem düzeyi belirlemeye imkân tanıyacak istatistiksel ya da ampirik kanıtların bulunmadığı karar problemlerinde kullanılmaktadır (Paradowski vd., 2021, s. 5). Bu kapsamda, Eşitlik (1) yardımıyla her bir kritere eşit ağırlık değeri atanmakta ve değerlendirme süreci bu varsayım çerçevesinde yürütülmektedir (Jahan vd., 2012, s. 413).

$$w_j=1/n$$

Eşitlik (1)

Bu bağlamda n , kriter sayısını temsil etmektedir. Kriterlere atanan ağırlıkların toplamı 1 olacak şekilde belirlenmektedir (Ersoy, 2022, s. 1452).

Eşit ağırlıklandırma yöntemi, çalışmada yer alan kriterler arasında önsel olarak farklı bir önem derecesi atamaya imkân tanıyacak güçlü kuramsal veya ampirik kanıt bulunmaması nedeniyle tercih edilmiştir. Bölgesel kalkınma analizlerinde ekonomik, teknolojik ve beşerî sermaye göstergeleri birbirini tamamlayıcı nitelikte olup, literatürde bu değişkenler arasında evrensel kabul görmüş bir ağırlık hiyerarşisi mevcut değildir. Bu nedenle karar verici yanlılığını minimize eden normatif ve tarafsız bir başlangıç yaklaşımı benimsenmiştir.

Objektif ağırlıklandırma yöntemleri (CRITIC, Entropi vb.) veri setinin varyans ve korelasyon yapısına duyarlı sonuçlar üretmektedir. Çalışmanın amacı kriterler arası istatistiksel farklılıklardan ziyade bölgelerin bütüncül performansını değerlendirmek olduğundan eşit ağırlıklandırma temel analiz olarak uygulanmıştır. Bununla birlikte, sonuçların yöntem duyarlılığını test etmek amacıyla alternatif objektif ağırlıklandırmalarla karşılaştırma yapılmış ve sıralamaların büyük ölçüde benzer olduğu görülmüştür. Bu bulgu, sonuçların kullanılan ağırlıklandırma tekniğine karşı sağlam olduğunu göstermektedir.

3.2. VIKOR Yöntemi

VIKOR yöntemi, Çok Kriterli Karar Verme problemlerinde birbiriyle çelişen kriterler altında uzlaşık (kompromis) çözümlerin elde edilmesini amaçlayan bir yaklaşım olarak Opricovic (1998) tarafından doktora tezi kapsamında literatüre kazandırılmış, yöntemin ÇKKV alanında yaygın kullanımına ise Opricovic ve Tzeng (2004) çalışması öncülük etmiştir. VIKOR yöntemi, belirli kabul koşullarına bağlı olarak tek bir uzlaşık çözüm veya alternatif çözüm kümesi önerebilmektedir. Yöntem, ideal çözüme olan uzaklıkların ölçülmesine dayanması bakımından TOPSIS ile benzerlik gösterse de, karar verici tercihlerini modele dâhil etme biçimi ve uzlaşık çözüm anlayışı açısından farklılaşmaktadır (Opricovic ve Tzeng,

2007). VIKOR’un temel ayırt edici özelliği, tek bir en iyi çözüm yerine birden fazla uygulanabilir uzlaşık çözüm kümesi sunar, tek bir en iyi çözüm yerine birden fazla uygulanabilir uzlaşık çözüm kümesi sunmasıdır (Opricovic, 1998). Bu yönüyle yöntem, karmaşık ve çok boyutlu karar problemlerinde, özellikle kriterler arasındaki çatışmanın belirgin olduğu durumlarda etkin bir analiz çerçevesi sağlamaktadır. Literatürde yer alan karşılaştırmalı çalışmalar, VIKOR yönteminin karar vericilerin öncelik ve beklentilerini daha gerçekçi biçimde yansıttığını, aynı zamanda da sade, anlaşılır ve uygulanabilir yapısı sayesinde farklı alanlarda yaygın olarak tercih edildiğini ortaya koymaktadır (Özden, 2012; Tezergil, 2016; Babacan, 2020).

Opricovic ve Tzeng (2004) tarafından yapılan TOPSIS-VIKOR karşılaştırmalı analizinde de, VIKOR’un uzlaşık çözümler üretme kapasitesi sayesinde karar alma süreçlerinde daha esnek ve temsil gücü yüksek sonuçlar sunduğu vurgulanmaktadır. Bu bağlamda VIKOR yönteminin aşamaları aşağıda gösterilmektedir:

Aşama 1: Öncelikle karar matrisi oluşturulmakta, ardından her bir kriter için belirlenen minimum ve maksimum değerler kullanılarak veriler normalize edilmektedir.

$$A = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{1n} \\ \vdots & \vdots & \vdots \\ a_{m1} & a_{m2} & a_{mn} \end{bmatrix}$$
$$f^*_i = \max_j f_{ij} \quad f^-_i$$
$$= \min_j f_{ij} \quad nw_{ij} \frac{f^*_i - f_{ij}}{f^*_i - f^-_i} \quad (1)$$

Aşama 2: Bu aşamada ağırlıklandırılmış karar matrisi oluşturulmaktadır. Ölçütler itibarıyla ağırlıklandırılmış toplam değerler (S_j) ile kriterler bazında maksimum kriter değerleri (R_j) hesaplanmaktadır.

$$\sum_j^n = 0 \quad w_j = 1 \quad wn_{ij} = n_{ij} * w_j \quad S_j$$
$$= \sum_{i=1}^n w_i (f^*_i - f_{ij}) / (f^*_i - f^-_i) \quad (2)$$

$$R_j$$
$$= \max_i [w_i (f^*_i - f_{ij}) / (f^*_i - f^-_i)] \quad (3)$$

Aşama 3: Q_j değerleri hesaplanmakta ve küçük değerden başlamak üzere sıralaması yapılmaktadır.

$$Q_j = w * \frac{S_j - S^*}{S^- - S^*} + (1 - v)(R_j - R^*)/(R^- - R^*) \quad (v = 0.50) \quad (4)$$

$$Q(A2)-Q(A1) \geq 1/m-1$$

Aşama 4: Alternatifler, S, R ve Q değerleri esas alınarak azalan sırada sıralanmakta ve bu işlem sonucunda üç ayrı sıralama listesi elde edilmektedir.

$$S^* = \min_j S_j, \quad S^- = \max_j S_j, \quad R^* = \min_j R_j, \quad R^- = \max_j R_j \quad (5)$$

4. Bulgular

Bu çalışmada, Türkiye’de TR10, TR22, TR31, TR41, TR42, TR51, TR52, TR61, TR62 ve TR63 bölgelerinde faaliyet gösteren yerli özel bankaların 2019/12-2024/12 dönemine ait altın kredi ve altın mevduat verileri kullanılarak iller bazında altın piyasası performansları değerlendirilmiştir. Analiz kapsamında altın kredileri, gerçek kişi altın mevduatı, tüzel kişi altın mevduatı ve toplam altın mevduatı olmak üzere dört temel gösterge dikkate alınmış ve illerin dönemsel performansları çok kriterli karar verme yaklaşımı çerçevesinde karşılaştırılmıştır.

Elde edilen bulgular, incelenen dönemde iller arasında altın bankacılığı performansı bakımından belirgin farklılıklar olduğunu göstermektedir. Büyük finans merkezlerine sahip illerin altın kredisi ve mevduat hacmi açısından üst sıralarda yer aldığı, finansal derinliğin görece sınırlı olduğu illerde ise performansın daha düşük seviyelerde gerçekleştiği gözlenmiştir. Ayrıca dönemler itibarıyla bazı illerin sıralamalarında dalgalanmalar meydana gelmiş, bu durum altın talebi, tasarruf eğilimleri ve finansal erişim koşullarındaki değişimlerle ilişkili olarak değerlendirilmiştir.

Analizde “tüzel kişi altın mevduatı” kriterinin minimum yönlü tanımlanmasının temel nedeni, altın mevduatının kurumsal aktörlerde yoğunlaşmasının altın bankacılığının tabana yayılımı ve finansal kapsayıcılık üzerinde sınırlayıcı etkiler yaratabileceği varsayımına dayanmaktadır. Yüksek hacimli tüzel kişi altın mevduatları, bankacılık kaynaklarının büyük ölçekli kurumsal hesaplarda yoğunlaşmasına yol açarak bireysel tasarrufların teşvik edilmesini ve altın bankacılığı ürünlerinin geniş kitlelere erişimini zayıflatabilmektedir. Ayrıca altının faiz getirisi sağlamayan bir varlık olması, fiyat oynaklığı, saklama ve operasyon maliyetleri ile döviz kuru riskine açık yapısı, kurumsal yatırımcılar açısından alternatif finansal araçlara kıyasla daha düşük öngörülebilirlik ve verimlilik sorunları yaratabilmektedir. Bankacılık sistemi açısından değerlendirildiğinde ise tüzel kişi altın mevduatlarının aşırı yoğunlaşması, risk-likidite-kârlılık dengesi üzerinde baskı oluşturarak kaynakların daha verimli ve dengeli dağılımını zorlaştırabilmektedir. Bununla birlikte, altın rafinericiliği ve altın ticareti gibi doğrudan sektör faaliyetleri yürüten işletmeler dışındaki tüzel kişilerin altın mevduat hesaplarında yoğunlaşması, bankacılık sisteminde mevduat yapısının dar bir kurumsal tabanda toplanmasına, ani portföy hareketlerine bağlı likidite risklerinin artmasına ve piyasa derinliğinde dengesizliklere yol açabilecek potansiyel riskler barındırmaktadır. Altın, nakit ve hazine bonusu gibi diğer finansal araçlara kıyasla daha düşük likiditeye sahip olduğundan, özellikle finansal belirsizlik ve kriz dönemlerinde şirketlerin hızlı fon erişimini sınırlandırabilmekte, bunun yanı sıra altın fiyatlarındaki yüksek oynaklık, şirket bilançolarında ek risk ve istikrarsızlık yaratabilmektedir. Bu nedenle çalışmada performansın yalnızca toplam altın hacmiyle değil, mevduatın dağılım yapısı, finansal kapsayıcılık ve bankacılık dengeleri çerçevesinde değerlendirilmesi amaçlanmıştır,

tüzel kişi altın mevduatının aşırı yoğunlaşmasının performansı sınırlayıcı bir unsur olabileceği kabul edilerek ilgili kriter minimize yönlü ele alınmaktadır (Campello, 2015; Deniz ve Bilgin, 2024; Nural ve Bulut, 2024; Krause, 2025).

Tablo 5’te sunulan sonuçlar, normalize ve ağırlıklı karar matrislerine dayalı hesaplamalar çerçevesinde elde edilen uzlaşık sıralamaları göstermektedir. Bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, altın bankacılığı faaliyetlerinin özellikle ekonomik belirsizlik dönemlerinde tasarruf ve yatırım aracı olarak önem kazandığı ve bu durumun bölgesel performans farklılıklarını daha görünür hâle getirdiği anlaşılmaktadır. İncelenen dönem boyunca üst sıralarda yer alan iller, altın kredisi ve mevduat hacmini birlikte artırabilen finansal merkezler olarak öne çıkarken, alt sıralarda yer alan illerin daha sınırlı altın bankacılığı faaliyetlerine sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 5. 2019 Yılına Ait VIKOR Karar Matrisi

Şehir	Altın Kredileri	Altın Mevduatı- Gerçek Kişi	Altın Mevduatı- Tüzel Kişi	Toplam Altın Mevduatı
Adana	0.8790	0.3224	0.3895	0.3242
Ankara	0.7551	0.2917	0.1816	0.2830
Antalya	0.7121	0.2558	0.3302	0.2598
Aydın	0.9695	0.2387	0.2198	0.2381
Balıkesir	0.3252	0.2398	0.2652	0.2406
Bilecik	0.4528	0.2393	0.0471	0.2361
Bolu	0.7852	0.1865	0.1331	0.1848
Burdur	0.4393	0.2125	0.2352	0.2131
Bursa	0.6491	0.2652	0.2325	0.2633
Çanakkale	0.3062	0.2561	0.2672	0.2565
Denizli	0.9747	0.2144	0.2384	0.2157
Düzce	0.7938	0.1974	0.1380	0.1948
Eskişehir	0.8960	0.2745	0.2837	0.2748
Hatay	0.7978	0.2378	0.0271	0.2271
Isparta	0.9304	0.1589	0.1175	0.1582
İstanbul	0.5945	0.2956	0.2410	0.2914
İzmir	0.6221	0.3597	0.5623	0.3763
Kahramanmaraş	0.9490	0.1751	0.1953	0.1756
Karaman	0.0000	0.1727	0.2126	0.1740

Kocaeli	0.8441	0.3037	0.2707	0.3027
Konya	0.6810	0.1656	0.1927	0.1672
Mersin	0.9624	0.2779	0.2747	0.2778
Muğla	0.4650	0.3010	0.3075	0.3012
Osmaniye	0.6684	0.2251	0.1662	0.2223
Sakarya	0.4481	0.2246	0.2694	0.2266
Yalova	0.7560	0.2344	0.3049	0.2367

Tablo 6. 2019 Yılına Ait VIKOR En İyi En Kötü Kriter Değerleri

	Altın Kredileri	Altın Mevduatı- Gerçek Kişi	Altın Mevduatı- Tüzel Kişi	Toplam Altın Mevduatı
fj*	0.9747	0.3597	0.5623	0.3763
fj-	0.0000	0.1589	0.0271	0.1582

Tablo 7. 2019 Yılına Ait VIKOR Sij ve Rij Değerleri

	S _i	R _i	q=0,0	q=0,25	q=0,5	q=0,75	q=1
Adana	0.2114	0.0807	0.0000	0.0384	0.0768	0.1152	0.1536
Ankara	0.4258	0.1778	0.5736	0.5366	0.4997	0.7495	0.4257
Antalya	0.4387	0.1335	0.3120	0.3445	0.3771	0.5656	0.4421
Aydın	0.4704	0.1600	0.4682	0.4718	0.4753	0.7130	0.4824
Balıkesir	0.6103	0.1666	0.5073	0.5454	0.5836	0.8754	0.6599
Bilecik	0.6852	0.2407	0.9448	0.8974	0.8499	1.2749	0.7550
Bolu	0.6843	0.2195	0.8195	0.8031	0.7867	1.1801	0.7539
Burdur	0.6605	0.1871	0.6283	0.6522	0.6760	1.0140	0.7237
Bursa	0.4848	0.1541	0.4332	0.4500	0.4669	0.7004	0.5007
Çanakkale	0.5756	0.1715	0.5360	0.5560	0.5759	0.8639	0.6159
Denizli	0.5163	0.1841	0.6104	0.5930	0.5756	0.8633	0.5407
Düzce	0.6547	0.2080	0.7520	0.7431	0.7342	1.1013	0.7163
Eskişehir	0.3728	0.1302	0.2919	0.3086	0.3252	0.4878	0.3584
Hatay	0.6181	0.2500	1.0000	0.9175	0.8350	1.2525	0.6699
Isparta	0.7191	0.2500	1.0000	0.9495	0.8991	1.3486	0.7982

İstanbul	0.4247	0.1501	0.4096	0.4133	0.4170	0.6255	0.4244
İzmir	0.0904	0.0904	0.0574	0.0430	0.0287	0.0430	0.0000
Kahramanmaraş	0.6380	0.2300	0.8818	0.8351	0.7884	1.1827	0.6951
Karaman	0.8781	0.2500	1.0000	1.0000	1.0000	1.5000	1.0000
Kocaeli	0.3237	0.1362	0.3278	0.3199	0.3120	0.4680	0.2961
Konya	0.7294	0.2417	0.9513	0.9162	0.8812	1.3218	0.8112
Mersin	0.3522	0.1343	0.3166	0.3205	0.3245	0.4867	0.3323
Muğla	0.4089	0.1307	0.2953	0.3226	0.3498	0.5247	0.4043
Osmaniye	0.6078	0.1850	0.6161	0.6263	0.6364	0.9546	0.6568
Sakarya	0.6117	0.1716	0.5369	0.5682	0.5994	0.8991	0.6618
Yalova	0.4924	0.1600	0.4681	0.4786	0.4892	0.7338	0.5102

Tablo 8. 2019 Yılına Ait VIKOR Yöntemi Sınır Değerleri

S*	0.0904
S-	0.8781
R*	0.0807
R-	0.2500

Tablo 9. Alternatiflerin 2019 Yılı VIKOR Yöntemi Sıralama Değerleri

Alternatif	Qij	Sıra	Alternatif	Sij	Alternatif	Rij
İzmir	0.0287	1	İzmir	0.0904	Adana	0.0807
Adana	0.0768	2	Adana	0.2114	İzmir	0.0904
Kocaeli	0.3120	3	Kocaeli	0.3237	Eskişehir	0.1302
Mersin	0.3245	4	Mersin	0.3522	Muğla	0.1307
Eskişehir	0.3252	5	Eskişehir	0.3728	Antalya	0.1335
Muğla	0.3498	6	Muğla	0.4089	Mersin	0.1343
Antalya	0.3771	7	İstanbul	0.4247	Kocaeli	0.1362
İstanbul	0.4170	8	Ankara	0.4258	İstanbul	0.1501
Bursa	0.4669	9	Antalya	0.4387	Bursa	0.1541
Aydın	0.4753	10	Aydın	0.4704	Yalova	0.1600

Yalova	0.4892	11	Bursa	0.4848	Aydın	0.1600
Ankara	0.4997	12	Yalova	0.4924	Balıkesir	0.1666
Denizli	0.5756	13	Denizli	0.5163	Çanakkale	0.1715
Çanakkale	0.5759	14	Çanakkale	0.5756	Sakarya	0.1716
Balıkesir	0.5836	15	Osmaniye	0.6078	Ankara	0.1778
Sakarya	0.5994	16	Balıkesir	0.6103	Denizli	0.1841
Osmaniye	0.6364	17	Sakarya	0.6117	Osmaniye	0.1850
Burdur	0.6760	18	Hatay	0.6181	Burdur	0.1871
Düzce	0.7342	19	Kahramanmaraş	0.6380	Düzce	0.2080
Bolu	0.7867	20	Düzce	0.6547	Bolu	0.2195
Kahramanmaraş	0.7884	21	Burdur	0.6605	Kahramanmaraş	0.2300
Hatay	0.8350	22	Bolu	0.6843	Bilecik	0.2407
Bilecik	0.8499	23	Bilecik	0.6852	Konya	0.2417
Konya	0.8812	24	Isparta	0.7191	Hatay	0.2500
Isparta	0.8991	25	Konya	0.7294	Karaman	0.2500
Karaman	1.0000	26	Karaman	0.8781	Isparta	0.2500

Tablo 10. Uzlaşık Çözüm Koşullarının Değerlendirilmesi

Q(A2)	0.0768
Q(A1)	0.0287
Q(A2)-Q(A1)	0.0481
DQ	0.0400
Koşul 1	Sağlandı
Koşul 2	Sağlandı

Analiz sonucunda, her bir il için bir Q_i (kapsayıcı indeks) değeri hesaplanmış ve bu değerler, yerli özel bankaların iller bazındaki altın performans sıralamalarının belirlenmesinde kullanılmıştır. Q_i değeri, alternatiflerin tüm kriterler karşısındaki performansını birlikte dikkate alan ve en iyi ile en kötü kriter değerleri arasındaki dengeyi yansıtan bütüncül bir ölçüt niteliği taşımaktadır. VIKOR yönteminde farklı q parametreleri kullanılarak çeşitli ağırlıklandırma senaryoları üretilebilmekle birlikte, bu çalışmada $q=0,5$ değeri esas alınmıştır. Böylece grup faydasını temsil eden S_i ile bireysel pişmanlığı yansıtan R_i ölçütleri arasında dengeli bir uzlaşma yaklaşımı benimsenmiştir. İllerin altın piyasası performansları daha istikrarlı ve temsil gücü yüksek bir çerçevede değerlendirilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre, Qi (q = 0,5) değerleri dikkate alındığında İzmir, yerli özel bankaların altın piyasası performansı açısından en yüksek performansa sahip il olarak ilk sırada yer almıştır. İzmir’in öne çıkan performansı, özellikle altın kredileri ile gerçek ve tüzel kişi altın mevduatları kriterlerinde sergilediği yüksek değerlerden kaynaklanmaktadır. Bu durum, ilde faaliyet gösteren yerli özel bankaların altın ürünlerinin kullanım yoğunluğunun ve piyasa derinliğinin görece güçlü olduğunu ortaya koymaktadır.

Sıralamada Ankara ve Mersin üst sıralarda yer almış olup, her iki ilin de özellikle toplam altın mevduatı ve altın kredileri kriterlerinde dengeli bir performans sergilediği görülmektedir. Ankara’nın güçlü finansal altyapısı ve Mersin’in ticari faaliyetlere dayalı mevduat yapısı, bu illerin altın piyasasında istikrarlı bir konum elde etmesine katkı sağlamaktadır. Bu sonuçlar, söz konusu illerin altın ürünleri açısından sürdürülebilir ve dengeli bir performans yapısına sahip olduğunu desteklemektedir.

Buna karşılık, sıralamanın alt basamaklarında yer alan Bilecik, Burdur ve Karaman illeri dikkat çekmektedir. Özellikle Karaman, analiz edilen dönem boyunca tüm kriterlerde düşük değerler alarak en düşük performansa sahip il olarak sıralanmıştır. Bu illerde altın kredi hacminin sınırlı olması ve altın mevduatlarının düşük seviyelerde seyretmesi, yerli özel bankaların altın piyasası faaliyetlerinin yeterince yaygınlaşmadığını göstermektedir. Düşük performans sonuçları, bu illerde altın bankacılığı ürünlerinin kullanımının sınırlı kaldığına ve finansal derinliğine görece zayıf olduğuna işaret etmektedir.

2019-2024 dönemine ait sıralama değişimleri, altın fiyatlarındaki dalgalanmalar ve bölgesel ekonomik şoklarla yakından ilişkilidir. Özellikle 2021-2022 döneminde küresel enflasyonist baskılar ve jeopolitik riskler nedeniyle altın fiyatlarında yaşanan artış, büyükşehirlerde ve ticaret hacmi yüksek illerde altın mevduatı ve altın kredisi talebini artırarak bu illerin sıralamada yükselmesine katkı sağlamaktadır. Buna karşılık 2023 yılında yaşanan deprem felaketinin Hatay ve Kahramanmaraş gibi illerde ekonomik faaliyet ve bankacılık işlemleri üzerinde yarattığı geçici daralma, söz konusu illerin performans sıralamalarında gerilemeye yol açmaktadır. İstanbul’un dönem içinde nispi gerileme göstermesi ise altın mevduatının daha dengeli biçimde diğer büyük illere yayılması ve bazı yıllarda tüzel kişi mevduat yoğunluğunun performans endeksini aşağı çekmesiyle açıklanabilmektedir. Bu bulgular, altın bankacılığı performansının makroekonomik konjonktüre ve bölgesel şoklara duyarlı olduğunu göstermektedir. Genel olarak elde edilen bulgular, yerli özel bankaların altın piyasası performansının iller arasında belirgin biçimde farklılaştığını ve bu farklılaşmanın ekonomik yapı, finansal altyapı ve bankacılık faaliyetlerinin yoğunluğu ile yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çerçevede, düşük performans sergileyen illerde altın bankacılığı ürünlerinin yaygınlaştırılmasına yönelik politikaların geliştirilmesi, sektör açısından önemli bir iyileştirme alanı olarak değerlendirilmektedir. VIKOR yönteminde yer alan Koşul 1, en iyi performansa sahip alternatif ile onu izleyen alternatif arasındaki farkın yeterli olup olmadığını değerlendirirken bu koşulun sağlanmaması durumunda, ilk iki alternatif arasında belirgin bir üstünlük bulunmadığı kabul edilmekte ve söz konusu alternatifler uzlaşık çözüm kümesi kapsamında birlikte ele alınabilmektedir. Koşul 2 ise seçilen alternatifin istikrarını test ederek, birinci sıradaki alternatifin ikinciye kıyasla açık bir üstünlüğe sahip olup olmadığını incelemektedir. Bu koşulun sağlanması, en iyi alternatifin kesin olarak öne çıktığını gösterirken koşulun sağlanmaması halinde, ikinci sıradaki alternatifin de çözüme dâhil edilme olasılığı ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede VIKOR yöntemi, yalnızca kesin bir sıralama üretmeyi değil, özellikle alternatifler arasındaki farkların sınırlı olduğu durumlarda birden fazla alternatiften oluşan uzlaşmaya dayalı çözüm kümesini belirlemeyi amaçlamaktadır (Altun ve Varol, 2025, s. 351).

Tablo 11’de 2019-2024 yılları Q1 (q= 0.5) değerlerine yönelik sıralamaları gösterilmektedir.

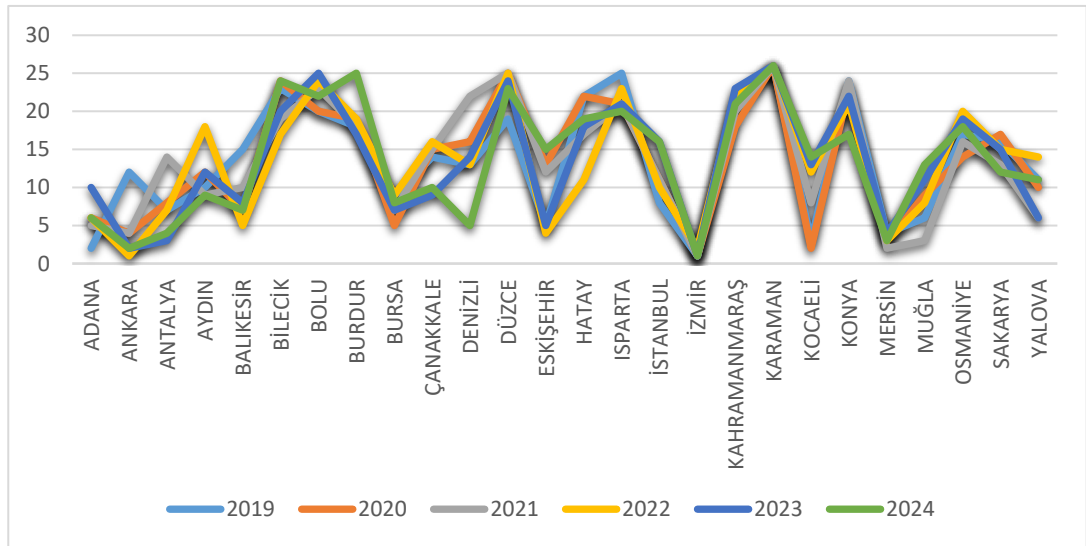
Tablo 11. Alternatiflerin 2019-2024 Yılları Sıralamaları

Alternatif	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Adana	2	6	5	6	10	6
Ankara	12	4	4	1	2	2
Antalya	7	8	14	7	3	4
Aydın	10	12	9	18	12	9
Balıkesir	15	7	10	5	8	7
Bilecik	23	24	19	17	20	24
Bolu	20	20	23	24	25	22
Burdur	18	19	18	19	17	25
Bursa	9	5	7	9	7	8
Çanakkale	14	15	15	16	9	10
Denizli	13	16	22	13	14	5
Düzce	19	25	25	25	24	23
Eskişehir	5	13	12	4	5	15
Hatay	22	22	17	11	18	19
Isparta	25	21	21	23	21	20
İstanbul	8	11	11	10	16	16
İzmir	1	1	1	2	1	1
Kahramanmaraş	21	18	20	22	23	21
Karaman	26	26	26	26	26	26
Kocaeli	3	2	8	12	13	14
Konya	24	23	24	21	22	17
Mersin	4	3	2	3	4	3
Muğla	6	9	3	8	11	13
Osmaniye	17	14	16	20	19	18
Sakarya	16	17	13	15	15	12
Yalova	11	10	6	14	6	11

Bulgular, iller arasında yıllar içinde belirgin sıralama değişimlerinin yaşandığını göstermektedir. Ankara ve Antalya gibi bazı iller, belirli dönemlerde üst sıralara yükselirken, bazı dönemlerde orta sıralara

gerilemiştir. Bu durum, söz konusu illerde altın kredileri ve mevduat hacimlerinin ekonomik koşullara duyarlı olduğunu düşündürmektedir. Öte yandan, İzmir ve Mersin gibi iller, yıllar boyunca üst sıralarda yer alarak, yüksek ancak dönemsel dalgalanmalar içeren bir performans sergilemiştir. Alt sıralarda bulunan Karaman, Düzce ve Bolu gibi illerin sıralamalarında yıllar içinde önemli bir iyileşme gözlenmemesi, bu illerde altın bankacılığı faaliyetlerinin kısa vadede sınırlı bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. Ortalama değerlere dayalı bu yaklaşım, yıllık dalgalanmaların etkisini azaltarak illerin genel eğilimlerini daha belirgin bir şekilde ortaya koymaktadır. Bulgular, İzmir’in incelenen dönem boyunca istikrarlı bir şekilde ilk sırada yer alarak liderlik pozisyonunu koruduğunu, Ankara ve Mersin’in ise üst sıralarda sürekli bir performans sergilediğini göstermektedir. Buna karşılık, Karaman, Bilecik ve Burdur gibi illerin ortalama sıralamalarda da alt sıralarda yer alması, bu illerdeki düşük performansın geçici değil, yapısal olabileceğine işaret etmektedir. Bu sonuçlar, yerli özel bankaların altın piyasası faaliyetlerinin belirli merkezlerde yoğunlaştığını ve bölgesel finansal derinliğin kalıcı farklılıklar gösterdiğini desteklemektedir. Şekil 1, 2019-2024 yerli özel bankaların mukayeseli olarak altın performans sıralamasını göstermektedir.

Şekil 1. 2019-2024 Yılları Arası Yerli Özel Bankaların Mukayeseli Performans Sıralamaları

Şekil 1, özellikle üst sıralardaki illerin zaman içinde daha tutarlı bir performans sergileme eğiliminde olduğunu ortaya koymaktadır. İzmir’in incelenen dönem boyunca liderliğini büyük ölçüde koruduğu, Mersin ve Ankara’nın ise üst sıralarda dalgalanmalar gösterse de genel olarak güçlü bir performans sergilediği görülmektedir. Alt sıralardaki illerde ise sıralamaların genellikle birbirine yakın olduğu ve düşük performansın süreklilik arz ettiği dikkati çekmektedir. Bu görsel bulgular, altın piyasası performansının büyük ölçüde ekonomik büyüklük, bankacılık altyapısı ve finansal faaliyetlerin yoğunluğu ile ilişkili olduğunu desteklemektedir.

Sonuç

Bu çalışma, 2019/12-2024/12 döneminde Türkiye'nin 26 ilinde faaliyet gösteren yerli özel bankaların altın piyasası performanslarını, altın kredileri ve altın mevduat göstergeleri çerçevesinde ÇKKV yaklaşımıyla değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın temel çıkış noktası, altının Türkiye ekonomisinde yalnızca bir yatırım ve tasarruf aracı değil, aynı zamanda bankacılık sistemi, para politikası ve finansal istikrar açısından stratejik bir bilanço kalemi olmasından kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda altın bankacılığı faaliyetlerinin iller bazında nasıl bir performans yapısı sergilediğinin ortaya konulması, hem sektörel analizler hem de makroekonomik politika tasarımı açısından önemli bir gereklilik olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye literatüründe altın genellikle tasarruf davranışları, yatırım tercihleri ve kriz dönemlerinde güvenli liman işlevi üzerinden ele alınmaktadır. Örneğin Başar ve Saraç (2021), altının Türkiye ekonomisinde tarihsel olarak değer saklama ve riskten korunma aracı niteliğini vurgulamaktadır. Kaplan (2020), bankacılık sektöründe finansal oynaklıkların bilanço yapıları üzerindeki etkilerini ortaya koymaktadır. Öztunç ve Orhan (2021) ise Merkez Bankası'nın altın rezervlerini finansal istikrarın önemli bir unsuru olarak değerlendirdiğini ve altının kriz dönemlerinde bir güvenlik tamponu işlevi gördüğünü göstermektedir. Buna karşın, bu çalışmaların büyük bölümünde analizler ulusal düzeyde yürütülmekte; altın bankacılığı faaliyetlerinin bölgesel farklılıkları ve kurumsal performans boyutu sınırlı ölçüde ele alınmaktadır. Dolayısıyla yerli özel bankaların altın piyasası performansının iller bazında ve çok kriterli bir değerlendirme çerçevesinde incelendiği çalışmalar literatürde sınırlı biçimde ele alınmaktadır. Bu çalışma, literatürdeki önemli bir boşluğu doldurmayı amaçlayarak Türkiye'de altın bankacılığı faaliyetlerini mekansal (iller bazında) ve bütüncül (çok kriterli) bir perspektifle ele almaktadır. Analize dâhil edilen 26 ilin seçimi, Türkiye'nin Düzey-2 (NUTS-2) bölge sınıflandırması esas alınarak gerçekleştirilmiş olup, analiz, tüm Düzey-2 bölgelerini kapsamak yerine finansal faaliyetlerin düzenli, karşılaştırılabilir ve anlamlı biçimde gözlemlenebildiği bölgelerden seçilmiş illerle sınırlandırılmıştır. Bu tercih, bölgesel finansal performans analizlerinde sıkça vurgulanan veri tutarlılığı, finansal derinlik ve bankacılık faaliyetlerinin sürekliliği kriterlerine göre temellendirilmektedir.

Türkiye'de bankacılık faaliyetleri ve finansal ürün kullanımı, tüm bölgelerde homojen bir dağılım göstermemektedir. Özellikle bazı Düzey-2 bölgelerinde bankacılık işlemlerinin sınırlı hacimde ve düzensiz yapıda olması, çok kriterli karar verme yöntemleri açısından ölçüm hatası ve temsil sorunu yaratabilmektedir. Bu nedenle çalışmada, finansal merkez niteliği taşıyan büyükşehirler ile sanayi ve ticaret yoğunluğu yüksek iller, bankacılık faaliyetlerinin görece sınırlı olduğu çevre illerle birlikte ele alınarak dengeleyici bir örneklem yapısı oluşturulmuştur. Bu yaklaşım, altın bankacılığı performansının yalnızca nüfus büyüklüğü ya da ekonomik ölçekle değil, finansal altyapı, bankacılık derinliği ve bölgesel ekonomik yapı ile nasıl şekillendiğini daha sağlıklı biçimde analiz edebilmektedir. İl seçimi, çalışmanın kapsamını daraltan bir kısıt değildir, aksine sonuçların güvenilirliğini ve karşılaştırılabilirliğini artırmaya yönelik bilinçli bir metodolojik tercihtir.

VIKOR yöntemiyle elde edilen bulgular, yerli özel bankaların altın piyasası performansının iller arasında belirgin ve kalıcı farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır. İzmir'in analiz dönemi boyunca istikrarlı biçimde üst sıralarda yer alması, bu ilin altın kredileri ve altın mevduatları açısından güçlü bir finansal derinliğe sahip olduğunu göstermektedir. Ankara ve Mersin'in üst sıralardaki sürekliliği ise kamu ağırlıklı ekonomik yapı ve ticaret hacminin altın bankacılığı faaliyetlerini desteklediğine işaret etmektedir. Buna karşılık Karaman, Bilecik ve Burdur gibi illerin sürekli olarak alt sıralarda yer alması, bu bölgelerde altın bankacılığı ürünlerinin yeterince yaygınlaşmadığını ve finansal aracılık kapasitesinin sınırlı kaldığını göstermektedir (Deniz ve Bilgin, 2024).

Türkiye’de altın bankacılığı faaliyetleri, ekonomik açıdan incelendiğinde bölgesel finansal eşitsizlikleri pekiştirebilecek bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Altın mevduatları ve kredilerinin belirli illerde yoğunlaşması, finansal kapsayıcılık açısından önemli bir politika gerekliliğine işaret etmektedir. Bu kapsamda önerilen politikalar şu şekilde özetlenebilir: Bankacılık sektöründe, altın bankacılığı performansının düşük olduğu illerde dijital altın ürünlerinin kullanımının artırılması, şubelerin bu alanda uzmanlaşmasının desteklenmesi ve finansal okuryazarlığı geliştirici uygulamaların hayata geçirilmesi önem arz etmektedir. Para politikası açısından, altın mevduatlarının bankacılık sistemindeki yeri, TCMB’nin rezerv yönetimi ve zorunlu karşılık politikalarıyla daha uyumlu bir yaklaşımla değerlendirilmelidir. Bölgesel kalkınma politikaları çerçevesinde ise, altın bankacılığı faaliyetlerinin yetersiz olduğu illerde finansal kapsayıcılığı destekleyen teşvikler geliştirilerek bölgesel finansal dengesizliklerin giderilmesine katkı sağlanmalıdır.

Sonuç olarak bu çalışma, yerli özel bankaların altın piyasası performansının Türkiye’de homojen bir yapı sergilemediğini, bölgesel ekonomik ve finansal koşullara bağlı olarak belirgin biçimde farklılaştığını ortaya koymaktadır. ÇKKV yöntemlerinden VIKOR kullanılarak elde edilen bulgular, altın bankacılığının yalnızca mikro düzeyde bir bankacılık faaliyeti olmadığını, aynı zamanda makroekonomik istikrar, finansal derinleşme ve bölgesel kalkınma açısından stratejik bir politika alanı olduğunu göstermektedir. Bu yönüyle çalışmanın, Türkiye literatürüne hem yöntemsel hem de mekansal açıdan özgün bir katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Altun, D. ve Varol, G. (2025). Borsa İstanbul’da işlem gören bankaların finansal performanslarının VIKOR yöntemi ile belirlenmesi. *Bulletin of Economic Theory and Analysis*, 10(1), 339-362. <https://doi.org/10.25229/beta.1552774>
- Babacan, A. (2020). Türkiye’de orta gelir grubuna yönelik otomobil seçimi. Çok kriterli karar verme yöntemi olarak Vikor yöntemi. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 21(1), 293-307. <https://doi.org/10.37880/cumuiibf.625927>
- Başar, R. ve Saraç, M. (2021). Global altın arz-talebi ve altın piyasaları üzerine bir değerlendirme. *Electronic Journal of Social Sciences*, 20(80), 2240-2260. <https://doi.org/10.17755/esosder.853142>
- Campello, M. (2015). Corporate liquidity management, *NBER Reporter, National Bureau of Economic Research (NBER)*, Cambridge, MA, 3, 16-18. <https://doi.org/hdl.handle.net/10419/178711>
- Deniz, H. H. ve Bilgin, R. (2024). Türkiye’de bankalardaki altın miktarını etkileyen faktörler. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 26(46), 319-342. <https://izlik.org/JA25AD38EE>
- Ersoy, N. (2022). Kriter ağırlıklandırma yöntemlerinin ÇKKV sonuçları üzerindeki etkisine yönelik gerçek bir hayat uygulaması. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(4), 1449-1463. <https://doi.org/10.33206/mjss.1026666>
- Fin Türk (2025). Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. 27.12.2025 tarihinde <https://www.bddk.org.tr/bultenfinturk> adresinden erişilmiştir.
- Gopalakrishnan, B. ve Mohapatra, S. (2018). Turning over a golden leaf? Global liquidity and emerging market central banks’ demand for gold after the financial crisis. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 57, 94-109. <https://doi.org/10.1016/j.intfin.2018.07.002>

Halisdemir Güzel, G. ve Kaplan, H. E. (2024). Türk bankacılık sektöründe katılım bankaları ile özel bankaların finansal performanslarının karşılaştırılması. *Oğuzhan Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 153-167. <https://doi.org/10.55580/oguzhan.1563067>

Immanuel, M. S. ve Lazar, D. (2022). Does volume of gold consumption influence the world gold price? *Journal of Risk and Financial Management*, 15(7), 273. <https://doi.org/10.3390/jrfm15070273>

Jahan, A., Mustapha, F., Sapuan, S. M., Ismail, M. Y. ve Bahraminasab, M. (2012). A framework for weighting of criteria in ranking stage of material selection process. *The International Journal of Advanced Manufacturing Technology*, 58(1), 411-420. <https://doi.org/10.1007/s00170-011-3366-7>

Kaplan, H. E. (2020). Sermaye yeterlilik rasyosu ile dolar kuru, altın fiyatları ve risk iştahı ilişkisi: Türk bankacılık sektöründe bir inceleme. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (66), 220-233. <https://izlik.org/JA28KZ23PN>

Kılıçarslan, A. (2025). Gold market performance of provinces in participation banking. *Anadolu 18th International Conference On Social Sciences - December 19 - 21, 2025 - Mardin*. https://www.anadolukongresi.org/files/ugd/797a84_0dfce633f37e41a8b52a7be655da6761.pdf

Krause, D. (2025). A Fool's errand? The case against holding bitcoin in a corporate treasury. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.15175.82089>

Kristoufek, L., ve Vosvrda, M. (2016). Gold, currencies and market efficiency. *Physica A: Statistical Mechanics and its Applications*, 449(1), 27-34. <https://doi.org/10.1016/j.physa.2015.12.075>

Nural, S. ve Bulut, M. (2024). Türkiye'de altın piyasalarının aktörleri ve finansal sisteme katkıları. *Pearson Journal*, 8(28), 1212-1245. <http://doi.org/10.5281/zenodo.11580876>

Opricovic, S. (1998). Multicriteria optimization of civil engineering systems [Yayımlanmamış doktora tezi]. University of Belgrade.

Opricovic, S. ve Tzeng, G. H. (2004). Compromise solution by MCDM methods: A comparative analysis of VIKOR and TOPSIS. *European Journal of Operational Research*, 156, 445-455. [https://doi.org/10.1016/S0377-2217\(03\)00020-1](https://doi.org/10.1016/S0377-2217(03)00020-1)

Opricovic, S. ve Tzeng, G. H. (2007). Extended VIKOR method in comparison with other outranking methods. *European Journal of Operational Research*, 178, 514-529. <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2006.01.020>

Özden, Ü.H. (2012). AB'ye üye ülkelerin ve Türkiye'nin ekonomik performanslarına göre Vikor yöntemi ile sıralanması. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(21), 455-468.

Öztunç, H. ve Orhan, M. (2021). Gold demand by central banks: a comparative study of emerging market and advanced economies. *Emerging Markets Finance and Trade*, 57(9), 2687-2698. <https://doi.org/10.1080/1540496X.2019.1660160>

Paradowski, B., Shekhovtsov, A., Bączkiewicz, A., Kizielewicz, B. ve Sałabun, W. (2021). Similarity analysis of methods for objective determination of weights in multi-criteria decision support systems. *Symmetry*, 13(10), 1874. <https://doi.org/10.3390/sym13101874>

Pirgaip, B. (2016). Türkiye'de altın ve altına dayalı yatırım araçlarının karşılaştırmalı performans analizi. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, 619, 9-23. <https://izlik.org/JA58YD22TX>.

Rodoplu, G. ve Elitaş, B. L. (2018). Parasal sistemde altının yeri ve altına dayalı finansal araçlar. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 675-688. <https://doi.org/10.20491/isarder.2018.413>

Sahoo, M., Rakshit, I. ve Das, K. (2026). What drives gold demand in India: Consumption or investment? *Journal of Financial Economic Policy*, 18(2), 217-242. <https://doi.org/10.1108/JFEP-06-2024-0144>

Terzi, A. ve Taşdemir, B. (2021). Kıymetli bir maden olarak altın ve altın bankacılığı; banka tekdüzen hesap planı çerçevesinde altına dayalı bankacılık işlemlerine ilişkin muhasebe uygulamaları. *Disiplinlerarası Yenilik Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 28-41. <https://izlik.org/JA54CT62BU>.

Tezergil, S. A. (2016). VIKOR yöntemi ile Türk bankacılık sektörünün performans analizi. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 38(1), 357-373. <https://doi.org/10.14780/iibd.92056>.

Toudas, K., Pafos, D., Boufounou, P. ve Raptis, A. (2024). Cryptocurrency, gold, and stock exchange market performance correlation: Empirical Evidence. *FinTech*, 3(2), 324-336. <https://doi.org/10.3390/fintech3020018>

TÜİK (2025). Türkiye İstatistik Kurumu 29.12.2025 tarihinde <https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/anaSayfa.do?dil=tr> adresinden erişilmiştir.

Ugolini, S. (2013). The Bank of England as the world gold market-maker during the classical gold standard era, 1889-1910. S. Bott (Ed.), *The global gold market and the international monetary system from the late 19th century to the present* içinde (ss. 64-87). Palgrave Macmillan. <https://doi.org/univ-tlse2.hal.science/hal-01293932v1>

Extended Abstract

Purpose and Importance

Throughout history, gold has held a strategic position for both individual investors and the financial system as a store of value, a safe haven, and a means of payment. Today, gold stands out not only as an investment vehicle but also as a significant item on banking sector balance sheets and a key element of reserve management for central banks. Increasing geopolitical risks, financial uncertainties, and tightening monetary policies on a global scale have strengthened demand for gold, further increasing the importance of gold banking activities. In economies such as Turkey, where gold-based savings traditions are strong, gold banking plays a critical role in both financial deepening and bringing savings into the financial system.

A review of the literature reveals that studies on the gold market largely focus on gold prices, its safe-haven characteristics, central bank gold reserves, and macroeconomic determinants. Studies conducted specifically on Turkey, on the other hand, mostly focus on the performance of gold-based investment instruments, macroeconomic factors affecting gold deposits in banks, and the overall profitability structure of the banking sector. In contrast, it is noteworthy that there are very few studies that examine the performance of domestic private banks in the gold market in terms of gold loans and gold deposits at the provincial level, using multidimensional indicators and within the framework of Multi-Criteria Decision Making (MCDM) approaches.

The main objective of this study is to analyze the gold market performance of domestic private banks operating in 26 provinces of Turkey during the period 2019/12-2024/12 based on the indicators of gold loans, gold deposits of real persons, gold deposits of legal entities, and total gold deposits. The study aims to fill the spatial and methodological gap in the literature by revealing the regional distribution and performance differences of gold banking activities. In this respect, the study makes an important contribution to both the academic literature and the banking sector and policymakers.

Method

In this study, the Multi-Criteria Decision Making (MCDM) approach was adopted to evaluate the gold market performance of domestic private banks. The analysis process consists of two stages. In the first stage, the importance levels of the criteria used to measure gold performance were determined; in the second stage, the relative performances of the provinces were ranked. The Equal Weighting method was used to determine the criterion weights. This method is based on the assumption that all criteria are of equal importance to the decision maker and is preferred when there is no strong empirical evidence requiring a different prioritization among the criteria.

In ranking the alternatives (provinces), the VIKOR method from the CKKV methods was used. The VIKOR method is an approach that aims to produce compromise solutions under conflicting criteria and is based on determining the alternative closest to the ideal solution. The method considers both the S_i criterion, which represents group benefit, and the R_i criterion, which reflects individual regret; it provides the final ranking through the inclusive index Q_i , which balances these two criteria. In the study, the parameter $q=0.5$ was used, adopting a balanced compromise approach between group benefit and individual regret.

The data used in the analysis were obtained from the FinTürk-Geographical Distribution dataset of the Banking Regulation and Supervision Agency (BDDK). The 26 provinces included in the analysis were selected based on the Level-2 (NUTS-2) regional classification; they are regions where banking activities can be monitored in a regular, comparable, and meaningful manner. This preference is a methodological necessity due to the non-homogeneous distribution of banking activities across Turkey and the limited availability of gold banking data in some regions.

Findings

Findings obtained using the VIKOR method show that the gold market performance of domestic private banks varies significantly between provinces. According to the 2019 results, the provinces with the highest gold

performance were İzmir, Adana, and Kocaeli, while the lowest performance was observed in Konya, Isparta, and Karaman. İzmir’s high ranking can be explained by its high values, particularly in terms of gold loans and gold deposits. This indicates that the use of gold banking products and financial depth are relatively strong in İzmir.

By 2024, partial changes in the ranking were observed. During this period, the provinces with the highest gold performance were determined to be İzmir, Ankara, and Mersin, while Bilecik, Burdur, and Karaman were in the lowest performance group. Ankara’s rise to the top ranks can be attributed to its public-sector-dominated economic structure and advanced banking infrastructure, while Mersin’s strong performance is based on its trade volume and deposit structure. In contrast, Karaman has consistently ranked at the bottom throughout the analyzed period, demonstrating a structural underperformance.

The rankings obtained over the years reveal significant fluctuations in some provinces, while performance has remained consistent in others. Provinces such as İzmir and Mersin have consistently ranked high throughout the period, demonstrating stable performance, while provinces such as Karaman, Bilecik, and Burdur have shown persistent low performance. These findings indicate that gold banking activities are closely related to the regional economic structure, financial infrastructure, and the prevalence of banking services.

Discussion and Conclusion

The findings reveal that the performance of domestic private banks in the gold market in Turkey does not exhibit a homogeneous structure; on the contrary, it varies significantly depending on regional economic and financial conditions. The concentration of gold loans and gold deposits in certain provinces indicates that financial depth and banking infrastructure may reproduce regional inequalities. This situation demonstrates that gold banking activities are not only a micro-level banking activity but also an important policy area in terms of regional development and financial inclusion.

Policy recommendations can be evaluated along three main axes. First, from the perspective of the banking sector, it is important to promote digital gold products and increase financial literacy in provinces where gold banking performance is low. Second, from a monetary policy perspective, the role of gold deposits within the banking system should be addressed in a framework that is more consistent with the CBRT’s reserve management and reserve requirement policies. Third, within the scope of regional development policies, incentives to increase financial inclusion should be developed in provinces where gold banking activities are weak.

In conclusion, this study contributes to the literature by analyzing the gold market performance of domestic private banks on a province-by-province basis and within a multi-criteria decision-making framework. The findings obtained using the VIKOR method reveal the regional implications of gold banking in Turkey and provide an important analytical basis for future studies.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanları
Research and Publication Ethics Statements

Benzerlik Oranı <i>Similarity Rate</i>	Çalışmanın intihal.net tarafından gerçekleştirilen taramada benzerlik oranı %11 olarak tespit edilmiştir. <i>The similarity rate of the article performed by intihal.net was determined as %11.</i>
Hakem Değerlendirmesi <i>Peer-Review Evaluation</i>	Bu çalışma Editör Kurulu tarafından belirlenen ve çalışma konusunda uzmanlığı bulunan 3 hakem tarafından çift yönlü kör hakemlik prensibiyle değerlendirilerek yayıma uygun görülmüştür. <i>This study has been evaluated by 3 reviewers determined by the Editorial Board and having expertise in the field of study with the principle of double-blind peer-reviewing and deemed suitable for publication.</i>
Tekrar Kullanım <i>Reuse</i>	Çalışma herhangi bir tez veya bildiriden üretilmemiştir. <i>This study has not been derived from any thesis or conference paper.</i>
Yapay Zekâ Kullanımı <i>Use of Artificial Intelligence</i>	Çalışmada yapay zekâ teknolojilerinden yararlanılmamıştır. <i>Artificial intelligence technologies were not used in this study.</i>
Katkı Oranı <i>Contributions</i>	Çalışma tek yazarlıdır. <i>This study is single-authored.</i>
Çıkar Çatışması <i>Conflict of Interest</i>	Herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır. <i>There is no conflict of interest with any institution or individual.</i>
Destek/Teşekkür <i>Support/Acknowledgement</i>	Çalışma için herhangi bir kurum, kişi veya projeden destek alınmamıştır. <i>No support was received from any institution, individual, or project for this study.</i>
Etik Kurul Onayı <i>Ethics Committee Approval</i>	Etik Kurul onayına gerek bulunmamaktadır. <i>Ethics Committee approval is not required.</i>
Ölçek Kullanım İzni <i>Scale Use Permission</i>	Ölçek iznine gerek bulunmamaktadır. <i>Scale permission is not required.</i>